

## منش ورزشی ورزشکاران نخبه مرد ورزش‌های تیمی و انفرادی

❖ دکتر مهرعلی همتی‌نژاد؛ استادیار دانشگاه گیلان  
❖ دکتر رحیم رضایی‌نژاد؛ دانشیار دانشگاه گیلان  
❖ ❖ حمید طباطبائی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران جنوب\*  
❖ ❖ ❖ مهران شاهین‌طبع؛ عضو هیأت علمی دانشگاه علوم انتظامی  
❖ ❖ ❖ ❖ امیرمحمد بهروز عابدینی؛ کارشناس ارشد تربیت بدنی

### چکیده:

منش ورزشی یکی از واژه‌های نسبتاً جدیدی است که در مقوله اخلاق ورزشی رواج یافته است. هدف از این تحقیق عبارت است از بررسی میزان گرایش به منش ورزشی در میان ورزشکاران نخبه رشته‌های انفرادی و تیمی. به همین منظور، ۸۴ ورزشکار نخبه مرد در رشته‌های انفرادی کشتی، تکواندو، کاراته، وزنه‌برداری، دو و میدانی، دوچرخه‌سواری، بوکس، تنیس روی میز، شنا، بدمینتون، ژیمناستیک، ووشو، پرورش اندام، و اسکیت و ۷۸ نفر از ورزشکاران نخبه مرد رشته‌های تیمی بسکتبال، والیبال، هندبال، و فوتبال پرسشنامه مقیاس گرایش به منش ورزشی را تکمیل کردند. طی مطالعه آزمایشی ۴۵ ورزشکار عضو تیم‌های ورزشی دانشگاه آزاد، صحت ۳۴ پرسشنامه تأیید شد و شاخص آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۷ به دست آمد. با توجه به اینکه طی بررسی انجام شده توزیع امتیازات طبیعی نبود، با استفاده از روش آماری غیر پارامتری یو مان ویتنی داده‌های حاصل از پرسشنامه بررسی شد. نتایج نشان داد ورزشکاران رشته‌های انفرادی سطح بالاتری از منش ورزشی را در مقایسه با ورزشکاران رشته‌های تیمی نشان می‌دهند ( $P=0/01$ ). همچنین، نتایج نشان داد بین ورزشکاران دارای تحصیلات در رشته تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی از نظر میزان گرایش به منش ورزشی هیچ تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژگان کلیدی: رشته‌های ورزشی تیمی و انفرادی، منش ورزشی، ورزشکاران نخبه.

\* E. mail: Tabatabaei\_h@yahoo.com

### مقدمه

می‌کنند: «دو هنر وجود دارند که به اعتقاد من از جانب خدا به بشر هدیه شده‌اند: موسیقی، و حرکات ورزشی<sup>۱</sup>. نه به دلیل حضور توأمان روح و جسم در آنها، بلکه به دلیل موزون بودن آنها.»

این عقیده که ورزش موجب ساختن شخصیت اخلاق‌گرا می‌شود از دوران باستان مطرح بوده است و از همان زمان طرفداران بسیاری از جمله افلاطون داشته است. افلاطون در کتاب جمهوری چنین بیان

1. gymnastics

که چگونه در میادین ورزشی رفتار می‌کنند - منش ورزشی آن‌ها - تأثیر گذار است (۹). بسیاری از نظریه‌های مرتبط با رفتار اخلاقی بیان کرده‌اند رفتار اخلاق‌گرایانه و ساختارهای مشابه، از بسیاری از عوامل فردی و زمینه‌ای موجود در ورزش متأثر می‌شوند (۳۲). با استفاده از این تحقیق به بررسی سطح گرایش به منش ورزشی در میان ورزشکاران ورزش‌های تیمی و انفرادی می‌پردازیم.

یافتن میزان گرایش‌های ورزشکاران بر اساس دسته‌بندی‌های مختلف در جهت دستیابی به راه‌هایی در زمینه درک و بهبود هر چه بیشتر نگرش‌های مختلف به امر ورزش بسیار کمک خواهد کرد. برای نمونه، با بررسی منش ورزشی ورزشکاران می‌توان به پیش‌بینی مصرف یا عدم مصرف مواد نیروزا در ورزشکاران پرداخت. میزان گرایش ورزشکاران به منش ورزشی با میزان مصرف مواد نیروزا همبستگی منفی دارد (۷).

در سال‌های اخیر، تعداد زیادی از محققان بر لزوم تحقیقات وسیع‌تر در زمینه منش ورزشی صحه گذاشته‌اند. تا به امروز سه دیدگاه نظری در جهت درک هر چه بهتر گرایش به منش ورزشی وجود دارد. اولین آن‌ها نظریه شناختی - اجتماعی بندورا (۱۹۸۶) است که نشان می‌دهد الگوها و تشویق‌ها تعیین‌کننده باورهای افراد ورزشکار درباره رفتارهای هنجار و ناهنجار در محیط‌های ورزشی‌اند.

رویکرد دیگر را هان (۱۹۸۳) مطرح کرد و مضامینی از مدل رشدی - ساختاری، به ویژه ظرفیت

قرن‌ها بعد فیلسوفی آگزیستانسیالیست<sup>۱</sup> به نام کامو اظهار داشت مقوله‌ای که در آن به واقع اخلاقیات را آموخت ورزش بود. در اصل، این باور که ورزش شکل مهمی از آموزش اخلاقی است، تنها به چند فیلسوف محدود نمی‌شود، بلکه به طور گسترده‌ای در فرهنگ‌های مختلف وجود داشته و دارند (۲۶).

البته، در این میان جورج اورول، نویسنده و متفکر توانای انگلستان، استثناست که در یکی از نوشته‌های خود با عنوان جوهره ورزشی<sup>۲</sup>، در سال ۱۹۴۵، در تقابل با اکثر فیلسوفان درباره ذات ورزش مدرن چنین بیان کرد که ورزش مدرن هیچ نشانی از بازی جوانمردانه ندارد و می‌نویسد: «ورزش مدرن به عداوت، حسادت، فخرفروشی، بدون در نظر گرفتن هیچ یک از قوانین و در بردارنده نوعی لذت سادسیمی<sup>۳</sup> از تماشای خشونت محدود می‌شود. به عبارت دیگر، جنگی است منهای تیراندازی با تفنگ» (ص ۶۲-۶۲). وی معتقد بود ورزش افراد را در موقعیت‌هایی قرار می‌دهد که به تشویق آن‌ها به نشان دادن رفتارهای غیر اخلاقی همانند تقلب و خشونت و استفاده از داروهای غیر مجاز می‌انجامد (۱۷).

شرکت در فعالیت‌های ورزشی موجب ارتقای منش ورزشی<sup>۴</sup> می‌شود. منش ورزشی عبارت است از احترام به روابط اجتماعی، احترام به قوانین و مسئولان، تعهد به ورزشی که انجام می‌دهیم، احترام و توجه به حریف، و عدم رویکرد منفی در عملکرد ورزشی (۳۱). فلسفه‌ای که در پس منش ورزشی وجود دارد این است که به نظر می‌رسد این مسئله که چرا ورزشکاران در فعالیت‌های ورزشی شرکت می‌کنند - انگیزه آن‌ها - بسیار بر این مسئله

۱. معتقد به فلسفه آگزیستانسیالیسم یا اصل اصالت وجود

2. sporting spirit

۳. نوعی ناهنجاری روانی که فرد در آن از زجر کشیدن دیگران لذت می‌برد.

4. sportpersonship

نتیجه رسیدند که در رشته‌های تیمی (بسکتبال) نسبت به ورزش‌های انفرادی (شنا)، به دلیل نوع تعاملات موجود در این ورزش‌ها، شاخص‌های پایین تری از منش ورزشی مشاهده می‌شود.

بردمایر (۳) در تحقیقی دربارهٔ کودکان ۹ تا ۱۲ ساله مشاهده کرد گرایش‌های اخلاق‌گرایانه بین دختران و پسران تفاوت معناداری ندارند. دودا و همکاران (۱۰) سطح بالاتری از عملکرد اخلاق‌گرایانه را در میان زنان نسبت به مردان مشاهده کردند. ولراند و همکاران (۳۵) در تحقیقات خود دریافتند ورزشکاران رشته‌های انفرادی احترام و اهمیت بیشتری برای حرفان قایل‌اند. هر چند، این تحقیق تنها در یکی از ابعاد منش ورزشی انجام گرفت. دان و دان (۱۱) به این نتیجه دست یافتند که در بازیکنان نخه جوان‌هاکی روی یخ، بازیکنان با گرایش وظیفه‌گرایی در مقابل بازیکنان با گرایش خودگرایی در سه بُعد از ابعاد منش ورزشی (تعهد به ورزش، احترام به قوانین و مسئولان، و احترام به روابط اجتماعی) امتیازات بیشتری به دست آوردند.

کاواسانو و رابرتز (۱۳) نیز در تحقیقات خود سطح بالاتری از عملکرد اخلاق‌گرایانه را بین زنان نسبت به مردان مشاهده کردند. استیفنز (۲۷) در تحقیقات خود به این نتیجه دست یافت که این باور که تعداد زیادی از هم‌تیمی‌ها دست به رفتار خشونت‌آمیز در مقابل حرفان می‌زنند، توجه تمایل بیشتر در جهت ابراز رفتار خشونت‌آمیز با حرفان در سایر هم‌تیمی‌هاست.

استورن (۲۹) در زمین، به ویژه در زمینهٔ احترام به مسئولان، قوانین، و حرف سطح پایینی از منش ورزشی ورزشکاران را نشان داد. همچنین، رفتار افراد

شخص در پذیرش توافقات به عمل آمده دربارهٔ مسائل اخلاقی را دربرمی‌گیرد، که به نظر در تضاد با برخوردهای خشونت‌آمیز است. در نتیجه موجب بروز تمایلات رفتاری همسان می‌شود، که با مقولهٔ منش ورزشی نیز هماهنگ است. به طور اخص، منطق اخلاقی از این مقوله نشأت می‌گیرد.

دیدگاه روانی-اجتماعی سومین دیدگاه نظری دربارهٔ منش ورزشی است که ولراند و همکارانش مطرح کردند (۳۵، ۱). مفهوم اول آن بیان می‌کند که منش ورزشی مشتمل بر نشان دادن احترام و اهمیت به قوانین و مسئولان است، حتی اگر داوران یا مسئولان، ورزشکار را با آن در جریان مسابقه جریمه کنند.

دومین مفهوم مشتمل بر نشان دادن احترام و اهمیت به حرف است. برای نمونه، ورزشکار باید از برنده شدن بدون انجام مسابقه، مثلاً در شرایطی که حرفش آسیب دیده یا تأخیر داشته خودداری کند. مفهوم سوم در خصوص پذیرش توافقاتنامه‌ای عمومی و نانوشته در ورزش است (برای نمونه اینکه بازندهٔ سربلندی باشد).

مفهوم چهارم، در مورد کیفیت تعهد فرد به ورزش است. حضور منظم در جلسات تمرین و سخت تمرین کردن نشان‌دهندهٔ این مفهوم‌اند.

در تقابل با همهٔ این موارد، پنجمین مفهوم دربارهٔ رویکرد منفی در قبال شرکت در ورزش است و گواه آن ذهنیت «برد به هر قیمت» است که در نتیجهٔ آن ورزشکار تمایل می‌یابد قوانین را زیر پا بگذارد و از رفتار خشونت‌آمیز استفاده کند (۶).

تحقیقات انجام گرفته در زمینهٔ گرایش به منش ورزشی نتایج یکسانی را نشان نداده‌اند. تحقیقات میلر و جارمن (۱۸) و بردمایر و شیلدز (۴) به این

پروئیسو و دوگاتی (۲۲) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که آزمودنی‌های با تحصیلات بالاتر، همچنین آزمودنی‌های با سن کمتر، سطح بالاتری از قضاوت اخلاق‌گرایانه را نشان می‌دهند.

داناویو و همکاران (۹) مشاهده کردند انگیزش داخلی و گرایش به منش ورزشی در جلوگیری از درگیر شدن در مسیرهای غیر اخلاقی، مانند استفاده از مواد نیروزا، نقش مهمی را دارند. سای و فونگ (۳۲) به این نتیجه دست یافتند که زنان نسبت به مردان، افراد با سن کمتر نسبت به افراد مسن‌تر، و والیبالیست‌ها نسبت به بسکتبالیست‌ها سطح بالاتری از منش ورزشی را نشان می‌دهند.

خیری (۱) با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای براساس موازین اخلاقی کالبرگ، در رعایت اخلاق به طور کلی و متغیرهای تنبیه و اطاعت، ابزارگونه نسبی بودن، و احترام به قوانین و نظم و احترام به قوانین اجتماعی تفاوت معناداری بین غیر ورزشکاران و ورزشکاران مشاهده نکرد. تنها در متغیر اخلاق براساس اصول جهانی غیر ورزشکاران نسبت به ورزشکاران برتر بودند.

### روش شناسی

جامعه آماری ورزشکاران تیم‌های ملی رده‌های جوانان، بزرگسالان، و دانشجویان رشته‌های ورزشی تیمی بسکتبال، والیبال، هندبال، و فوتبال و رشته‌های ورزشی انفرادی کشتی، تکواندو، کاراته، وزنه‌برداری، دو میدانی، دوچرخه‌سواری، بوکس، تنیس روی میز، شنا، بدمینتون، ژیمناستیک، و شو، بدن‌سازی، و اسکیت و بالغ بر ۴۰۰ نفر بودند. با توجه به اینکه دسترسی به تمامی این ورزشکاران مقدور نبود، همچنین تعدادی از ورزشکاران به اذن خود یا

دارای هدف‌های خودگرا، در مقایسه با افراد دارای اهداف جمع‌گرا، سطوح پایین‌تری از منش ورزشی را نشان می‌دهد. تحقیقات آن‌ها نشان داد مربیان و شرایط و زمینه‌های اجتماعی از عوامل اصلی اثرگذار به ویژه بر ورزشکاران جوان‌تر در زمینه گرایش به منش ورزشی‌اند.

لمیر، و همکاران (۱۶) در تحقیقی به این نتیجه دست یافتند که در فوتبالیست‌های جوان، بازیکنان با گرایش وظیفه‌گرایی در مقابل بازیکنان با گرایش خودگرایی در چهار بعد از ابعاد منش ورزشی (احترام و توجه به حریف، تعهد به ورزشی که به آن می‌پردازند، احترام به قوانین و مسئولان، و احترام به روابط اجتماعی) امتیازات بیشتری به دست آوردند.

شاننال و برناشه (۶) به این نتیجه رسیدند که بین انگیزش ورزشی خودانگاره و منش ورزشی همبستگی مثبتی وجود دارد. هر چند، نتایج نشان دادند، پس از گذشت یک سال از جمع‌آوری اطلاعات اولیه، بین انگیزش ورزشی خودانگاره و اولیه، و منش ورزشی ثانویه همبستگی مثبت بالاتری وجود دارد.

پروئیسو و آتانائیلیدی (۲۱) با توجه به سمت ورزشی (مربی، داور، یا بازیکن)، نوع ورزش (بسکتبال، هندبال، و فوتبال)، سابقه ورزشی در زمینه رشد منطق اخلاقی هیچ تفاوت معناداری بین افراد مشاهده نکردند.

شاننال و همکاران (۷) به این نتیجه رسیدند که انگیزش خودانگاره گرایش به منش ورزشی را پیش‌بینی می‌کند. همچنین، گرایش به منش ورزشی نقش میانجی بین منش ورزشی و خشونت ورزشکاران را داراست.

شانسال و همکارانش (۶ و ۷) طی تحقیقات خود در یک سال با دو بار توزیع و جمع آوری پرسشنامه شاخص آلفای کرونباخ ۰/۸۲ و ۰/۸۴ را برای این پرسشنامه به دست آوردند. طی مطالعه آزمایشی ۴۵ ورزشکار عضو تیم‌های ورزشی دانشگاه آزاد، صحت ۳۴ پرسشنامه تأیید و شاخص آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۷ به دست آمد. در این پرسشنامه، مفهوم احترام برای روابط اجتماعی با پرسشی نظیر «بعد از باخت با مربی تیم حریف دست می‌دهم»، مفهوم احترام به قوانین و مسئولان با پرسشی نظیر «تابع داورانم»، مفهوم تعهد به ورزشی که به آن می‌پردازند با پرسشی نظیر «حضور در تمامی جلسات تمرین برایم مهم است»، مفهوم احترام و توجه به حریف با پرسشی نظیر «به حریفی که روی زمین افتاده کمک می‌کنم تا بلند شود»، و مفهوم عدم رویکرد منفی در عملکرد ورزشی با پرسشی نظیر «اگر در زمان حساس مسابقه اشتباهی مرتکب شوم، عصبانی خواهم شد» سنجیده شد.

با توجه به اینکه طی بررسی، توزیع امتیازات طبیعی نبود، از روش آماری غیر پارامتری یو مان ویتنی در دو نمونه مستقل استفاده شد. این پرسشنامه در میان ورزشکاران حاضر در اردوی تیم‌های ملی در این رشته‌ها توزیع شد و پس از تکمیل جمع آوری گردید.

### یافته‌ها

در تحقیق حاضر از ۱۶۲ آزمودنی، ۸۴ ورزشکار رشته‌های انفرادی، و ۷۸ ورزشکار رشته‌های تیمی حضور داشتند که از این تعداد، ۴۸ نفر در رشته تربیت بدنی و ۱۱۴ نفر در رشته‌های غیر تربیت بدنی تحصیل می‌کردند.

مربی خود از پُر کردن پرسشنامه امتناع کردند، تعداد ۱۹۴ پرسشنامه را ورزشکاران این رشته‌ها تکمیل کردند که پس از بررسی اولیه، ۳۲ پرسشنامه به دلیل مخدوش بودن حذف شد و اطلاعات حاصل از ۱۶۲ پرسشنامه تجزیه و تحلیل شد. آزمودنی‌های هر رشته شامل بسکتبال (n=۱۹)، والیبال (n=۱۷)، هندبال (n=۱۲)، فوتبال (n=۳۰)، کشتی (n=۲۱)، تکواندو (n=۵)، کاراته (n=۵)، وزنه‌برداری (n=۹)، دوومیدانی (n=۳)، دوچرخه‌سواری (n=۱)، بوکس (n=۴)، تنیس روی میز (n=۱۰)، شنا (n=۵)، بدمینتون (n=۴)، ژیمناستیک (n=۸)، و شو (n=۴)، بدنسازی (n=۴)، و اسکیت (n=۱) می‌شدند.

ابزار جمع آوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه مقیاس چندبعدی گرایش به منش ورزشی بود. این پرسشنامه شامل ۲۵ پرسش و دربردارنده ۵ مفهوم است که برای هر یک از مفاهیم ۵ پرسش مطرح شده است.

ولراند و همکارانش (۳۴) برای اولین بار منش ورزشی را بدین صورت مطرح کردند. این پرسشنامه با مقیاس لیکرتی پنج ارزشی امتیازگذاری شد که به ترتیب با امتیازات ۱ برای عبارت «اصلاً با رفتار من همخوانی ندارد»، تا امتیاز ۵ برای عبارت «دقیقاً با رفتار من همخوانی دارد». امتیازگذاری شد. تنها در مورد مفهوم عدم رویکرد منفی، سؤالاتی که بر مفهوم مورد نظر دلالت می‌کند، به طور معکوس امتیازگذاری می‌شود، تا با امتیازگذاری سایر مفاهیم هم جهت گردد.

سای و فونگ (۳۲) در تحقیق خود درباره بسکتبالیست‌ها و والیبالیست‌ها، شاخص آلفای کرونباخ ۰/۸۲ را برای این پرسشنامه به دست آوردند.

با توجه به میانگین رتبه‌های میزان گرایش به منش ورزشی ورزشکاران رشته‌های تیمی و انفرادی در جدول ۱ و نتایج آزمون یو مان ویتنی در جدول ۲، بین ورزشکاران ورزش‌های تیمی و انفرادی در میزان گرایش به منش ورزشی تفاوت معناداری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. در مفهوم احترام به روابط اجتماعی در سطح ۰/۰۵ و در دو مفهوم احترام به قوانین و مسئولان و تعهد به ورزشی که انجام می‌دهند در سطح ۰/۰۱ تفاوت معناداری بین دو گروه وجود دارد.

جدول ۱. میانگین رتبه‌های میزان گرایش به منش ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی تیمی و انفرادی

رتبه کل منش ورزشی	عدم رویکرد منفی در عملکرد ورزشی	احترام و توجه به حریم	تعهد به ورزشی که انجام می‌دهند	احترام به قوانین و مسئولان	احترام به روابط اجتماعی	تعداد آزمودنی‌ها	نوع ورزش
۹۳/۳۸	۸۲/۶۹	۸۵/۹۹	۹۶/۲۴	۹۱/۴۸	۸۸/۸۲	۸۴	انفرادی
۶۸/۷۱	۸۰/۲۲	۷۶/۶۶	۶۵/۶۳	۷۰/۷۶	۷۳/۶۲	۷۸	تیمی

جدول ۲. نتایج آزمون یو مان ویتنی ورزش‌های تیمی و انفرادی

رتبه کل منش ورزشی	عدم رویکرد منفی در جهت عملکرد ورزشی	احترام و توجه به حریم	تعهد به ورزشی که انجام می‌دهند	احترام به قوانین و مسئولان	احترام به روابط اجتماعی	یو مان ویتنی
۲۲۷۸	۳۱۷۶	۲۸۹۸/۵	۲۰۳۸	۲۴۳۸	۲۶۶۱/۵	Z
-۳/۳۴۸	-۰/۳۳۶	-۱/۲۷	-۴/۱۹۵	-۲/۸۲	-۲/۰۶۸	
(***)۰/۰۰۱	۰/۷۳۷	۰/۵۰۰	(***)۰/۰۰۰	(***)۰/۰۰۵	(***)۰/۰۳۹	معناداری (دو دامنه)

\*\* در سطح ۰/۰۱ معنادار است (دو دامنه).  
\* در سطح ۰/۰۵ معنادار است (دو دامنه).

جدول ۳. میانگین رتبه‌های میزان گرایش به منش ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی تیمی و انفرادی

رتبه کل منش ورزشی	عدم رویکرد منفی در عملکرد ورزشی	احترام و توجه به حریم	تعهد به ورزشی که انجام می‌دهند	احترام به قوانین و مسئولان	احترام به روابط اجتماعی	تعداد آزمودنی‌ها	رشته تحصیلی
۸۴/۹۶	۷۶/۵۷	۸۰/۲۰	۸۷/۳۵	۸۴/۶۵	۸۳/۰۶	۴۸	تربیت بدنی
۸۰/۰۴	۸۳/۵۷	۸۲/۰۵	۷۹/۰۴	۸۰/۱۸	۸۰/۸۴	۱۱۴	غیر تربیت بدنی

جدول ۴. نتایج آزمون یو مان ویتنی در جهت مقایسه میزان گرایش به منش ورزشی ورزشکاران دارای تحصیلات در رشته تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی

رتبه کل منش ورزشی	عدم رویکرد منفی در جهت عملکرد ورزشی	احترام و توجه به حریر	تعهد به ورزشی که انجام می دهند	احترام به قوانین و مسئولان	احترام به روابط اجتماعی	
۲۵۷۰	۲۴۹۹/۵	۲۶۷۳/۵	۲۴۵۵	۲۵۸۵	۲۶۶۱	یو مان ویتنی
-۰/۶۰۹	-۰/۸۷۱	-۰/۲۳۰	-۱/۰۴۲	-۰/۵۵۶	-۰/۲۷۶	Z
۰/۵۴۲	۰/۳۸۴	۰/۸۱۸	۰/۲۹۷	۰/۵۷۸	۰/۷۸۲	معناداری (دو دامنه)

مفهوم احترام به قوانین و مسئولان نتایج به دست آمده در تحقیق اخیر با نتایج تحقیقات ولراند و همکاران (۳۵) همسوست. در دو مفهوم احترام و توجه به حریر و عدم رویکرد منفی در عملکرد ورزشی بین ورزشکاران رشته های تیمی و انفرادی تفاوت معناداری دیده نشد ( $P=۰/۰۵$ ).

در خصوص تفاوت بین ورزشکاران رشته های تیمی و انفرادی در گرایش به منش ورزشی می توان به نوع تعاملات موجود در محیط ورزش های تیمی و انفرادی اشاره کرد. بر اساس نظریه منطق بازی<sup>۱</sup> بردماینر و همکاران (۲)، محیط ورزشی ممکن است خواسته ها و انتظاراتی از ورزشکاران داشته باشد که در تضاد با پیامدهای اخلاقی و اجتماعی آنها باشد. در نتیجه، محیط ورزشی سبب می شود افراد تعهدات اخلاقی خود را به خاطر منافع هم تیمی ها کنار بگذارند. به این ترتیب، در سطح منطق اخلاقی پایین تری قرار گیرند.

به بیان ساده تر، فرد ورزشکار در کنار هم تیمی های خود بیشتر تلاش می کند تا مطابق رفتار مورد قبول تیم و هم بازی های خود در تیم رفتار کند (۲۷). از

با توجه به میانگین رتبه های میزان گرایش به منش ورزشی ورزشکاران رشته های تیمی و انفرادی در جدول ۳ و نتایج آزمون یو مان ویتنی حاصل از جدول ۴، ملاحظه می شود بین ورزشکاران دارای تحصیلات در رشته تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی در میزان گرایش به منش ورزشی تفاوت معناداری وجود ندارد.

## بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق نشان داد بین ورزشکاران رشته های تیمی و انفرادی در گرایش به منش ورزشی تفاوت معناداری وجود دارد ( $P=۰/۰۱$ ). این نتایج با نتایج حاصل از تحقیقات بردماینر و شیلدز (۴)، میلر و جارمن (۱۸)، استیونسون (۲۸)، و مامری (۲۰) همسویند. نتایج به دست آمده در مورد پنج مفهوم در بردارنده منش ورزشی نشان داد در سه مفهوم احترام به روابط اجتماعی ( $P=۰/۰۵$ )، احترام به قوانین و مسئولان ( $P=۰/۰۱$ )، تعهد به ورزشی که انجام می دهند ( $P=۰/۰۵$ )، ورزشکاران رشته های انفرادی در مقایسه با رشته های تیمی سطح بالاتری از گرایش به منش ورزشی را نشان دادند. در زمینه

### 1. game reasoning

بسکتبال رشته ورزشی تماسی است و شنا رشته ورزشی غیر تماسی، این مسئله بر نتایج حاصل از مقایسه ورزشکاران این دو رشته ورزشی از لحاظ میزان گرایش به منش ورزشی مؤثر است. شاهد این مدعا تحقیق سای و فونگ (۳۲) است که نتایج آن نشان داد میزان گرایش به منش ورزشی در ورزشکاران رشته والیبال بالاتر از ورزشکاران رشته بسکتبال است. در صورتی که هر دو ورزش از نوع تیمی‌اند، ولی بسکتبال همان‌گونه که گفتیم ورزشی تماسی است، در حالی که والیبال ورزشی غیر تماسی است.

نتیجه دیگر این تحقیق نشان داد بین ورزشکاران دارای تحصیلات در رشته تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی در گرایش به منش ورزشی تفاوت معناداری وجود ندارد. در توجه این مقوله می‌توان دو مسئله را ذکر کرد. اول اینکه شاید ورزشکاران دارای تحصیلات در رشته تربیت بدنی در این تحقیق در ترم‌های اول تحصیلات خود باشند و هنوز به مراحل بالاتر و دروس پیشرفته‌تری که دید بهتری در این زمینه (اخلاق در ورزش) به ایشان بدهد نرسیده‌اند. دوم آنکه، شاید تفاوت فراوانی گروه‌ها (۴۸ در برابر ۱۱۴) کمی در این مسئله تأثیرگذار بوده است. به هر صورت، هیچ تحقیق مشابهی تا زمان انجام این تحقیق در این زمینه به دست نیامد و نیاز به تحقیقات بیشتری در این زمینه است تا بتوان در مورد آن به اظهار نظر پرداخت. با توجه به این نتیجه و با توجه به این مسئله که واحدهای درسی در رشته تربیت بدنی به طور مستقیم یا غیر مستقیم به مسئله اخلاق در ورزش می‌پردازند، چه بسا لازم است تا نگاه جدی‌تری در این زمینه در رشته تربیت بدنی صورت گیرد.

طرفی، شاید بتوان به این موضوع نیز اشاره کرد که در رشته‌های انفرادی، ورزشکار و تمامی اعمال او به طور منحصر به فرد در معرض قضاوت قرار می‌گیرند و این مسئله باعث می‌شود تا ورزشکار به این درک دست یابد که تبعات تمامی کارها و رفتارش در میدان ورزشی مستقیماً به خود او بازمی‌گردد. پس، در زمینه همه حرکات خود، چه از نظر مهارت‌های ورزشی، و چه از نظر رفتاری، حساسیت بیشتری اعمال می‌کند. ولی در محیط ورزش‌های تیمی، فرد ورزشکار به این درک دست می‌یابد که تبعات قسمت قابل توجهی از کارها و رفتارش در میدان ورزشی به کل تیم بازمی‌گردد و مستقیماً متوجه وی نمی‌شود. در نتیجه در پشت نقاب تیم پنهان می‌شود و این موجب می‌شود تا حساسیت کمتری در قبال رفتار خود، به ویژه در موقعیت‌هایی که احساس کند احتمال گیر افتادن وی کمتر است اعمال کند. در انتخاب ورزشکاران رشته‌های تیمی، همچنین انفرادی در این تحقیق، این نکته مهم است که تا حد امکان ورزشکاران از رشته‌های گوناگون در این طرح شرکت داشته باشند تا عامل انفرادی و تیمی بودن تحت تأثیر تعامل‌های خاص موجود در یک رشته مانند تماسی یا غیر تماسی بودن قرار نگیرند.

شاید ایرادی که به برخی تحقیق‌های گذشته در مورد مقایسه میزان گرایش به منش ورزشی ورزشکاران رشته‌های تیمی و انفرادی می‌توان گرفت، مانند تحقیق بردمایر و شیلدز (۴) که در آن به مقایسه رشته ورزشی تیمی بسکتبال و رشته ورزشی انفرادی شنا پرداختند، این مسئله باشد که نمی‌توان نتایج آن را به طور اخص به تفاوت میان رشته‌های تیمی و انفرادی نسبت داد. در حالی که



تحقیقات بیشتری به خصوص در زمینه بررسی آثار تحصیلات دانشگاهی در رشته‌های مختلف تحصیلی، بر میزان گرایش به منش ورزشی و سایر مفاهیم اخلاقی موجود در ورزش لازم است تا بتوان به اظهار نظر پرداخت.

در خاتمه پیشنهاد می‌گردد تا مربیان ورزش‌های تیمی توجه بیشتری به مسائل مربوط به اخلاق ورزشی نمایند و با منش و رفتار مناسب خود طی تمرینات و مسابقات، ورزشکاران را به گرایش بیشتر به منش ورزشی فراخوانند. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا در دوره‌های تحصیلی تربیت بدنی تأکید بیشتری بر مفاهیم اخلاقی در ورزش شود و به ویژه طی واحدهای عملی اساتید و مربیان در آموزش‌های خود به مسائل و مفاهیم اخلاقی در ورزش بیشتر توجه کنند.

به طور کلی، با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق، شاید بتوان به این نتیجه کلی رسید که منش ورزشی بیشتر از طریق ادراک و تأثیر پذیری مستقیم افراد از تعاملات موجود در محیط ورزشی و عوامل و افراد اطراف آن متأثر می‌شود و آموزش‌های غیر مستقیم و غیر قابل لمس دانشگاهی کمتر در آن نقش دارند. همان‌طور که مارتنز (۱۹۸۷) در کتاب راهنمای روان‌شناسی ورزش مربیان<sup>۱</sup> خود بیان می‌کند، ورزشکاران بیشتر از آنچه آن چیزی شوند که مربیان‌شان می‌خواهند، آن چیزی می‌شوند که مربیان‌شان آن‌گونه‌اند. همان‌گونه که بردمایر و شیلدز بیان می‌کنند، ورزش موجب ساختن شخصیت می‌شود، ولی تنها در صورتی که مربیان با علم به این موضوع، سعی‌شان در آن جهت باشد و اطلاعات کافی در این زمینه داشته باشند (۵). هر چند هنوز

## منابع

۱. خببیری، محمد، ۱۳۸۱، بررسی تفاوت رعایت موازین اخلاقی بین بانوان ورزشکار و غیر ورزشکار، نشریه حرکت، ۱(۱۳): ۵-۱۹.
۲. وندن آوویل، ا.، ۱۳۸۴، روان‌شناسی برای مربیان تربیت‌بدنی، ترجمهٔ یمینی و حامدی‌نیا، انتشارات دانشگاه امام رضا.
3. Bredemeier, B.L. (1995). "Divergence in children's moral reasoning about issues in daily life and sport specific contexts", *International Journal of Sport Psychology*, 26, 453-463.
4. Bredemeier, B.L. & Shields, D.L. (1986). "Moral growth among athletes and non-athletes: A comparative analysis", *Journal of Genetic Psychology*, 147(1), 7-18.
5. Bredemeier, B.L. & Shields, D.L. (2006). "Sports and character development", *Research Digest*, 7(1), 1-8.
6. Chantal, Y. & Bernache-Assollant, I. (2003). "A prospective analysis of self-determined sport motivation and sportpersonship orientations", *Athletic Insight*, 5(4).
7. Chantal, Y.; Robin, P.; Vernant, J.P. & Bernache-Assollant, I. (2005). «Motivation, sportpersonship, and athletic aggression: a meditational analysis», *Psychology of Sport and Exercise*, 6(2), 233-249
8. Calfee, R. & Fadale P. (2006). "Popular Ergogenic Drugs and Supplements in Young Athletes", *Pediatric*, 117; 577-589.
9. Donahue, E.G.; Miquelon, P.; Valois, P.; Goulet, C.; Buist, A. & Vallerand R.J. (2006). "A Motivational Model of Performance-Enhancing Substance Use in Elite Athletes", *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 28, 511-520
10. Duda, J.L.; Olson, L.K. & Templin, T.J. (1991). "The relationship of task and ego orientation to sportsmanship attitudes and the perceived legitimacy of injurious acts", *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62, 79-87.
11. Dunn, J.G.H. & Dunn, J.C. (1999). "Goal orientations, perceptions of aggression, and sportpersonship in elite male youth ice hockey players", *The Sport Psychologist*, 13, 183-200.
12. Hopkins, E.F. & Lantz, C.D. (1999). "Sportsmanship attitude differences between defensive and offensive youth soccer players", *The Physical Educator*, 56(4), 179-185.
13. Kavussanu, M. & Roberts, G.C. (2001). "Moral functioning in sport: an achievement goal perspective", *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 23(1), 37-54.
14. Kleiber, D.A. & Roberts, G.C. (1981). "The effects of sport experience in the development of social character: A preliminary investigation", *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 3, 114-22.
15. Lawrence, I. (2005). The Emergence of Sport and Spirituality in popular culture.
16. Lee, M.J.; Whitehead, J. & Ntoumanis, N. (2007). "Development of the Attitudes to Moral Decision-making in Youth Sport Questionnaire", *Psychology of Sport and Exercise* 8, 369-392.
17. Lemyre, P.N.; Roberts, G.C. & Ommundsen, Y. (2002). "Achievement goal orientations, perceived ability, and sportpersonship in youth soccer", *Journal of Applied Sport Psychology*, n. 14, pp. 120-36.
18. Miller, R.E. & Jarman, B.O. (1988). "Moral and ethical character development views from past leaders", *Journal of Physical Education, Recreation, and Dance*, 59(6), 72.
19. Morgan, W.J. et al. (2006). "Philosophy and physical education", *Handbook of physical education*, 97-108.
20. Mummery, K. (2005). "Influences on sportpersonship orientations: contextual and motivational", *Youth Studies Australia*.
21. Proios, M.; Athanailidis, I. (2006). "Moral development and form of participation, type of sport and sport

- experience", *Perceptual and motor skills*, 99, 63-642.
22. Proios, M.; Doganis, G. (2006). "Age and educational in moral judgment of participants in team sports", *Perceptual and motor skills*, 102, 247-253.
  23. Shields, D.L.; Bredemeier, B.L.; LaVoi, N.M.; Power, F.C. (1995). *Character development and physical activity*, Champaign, IL: Human Kinetics.
  24. Shields, D. & Bredemeier, B. (2005). "Can sports build character?" In D. Lapsley & F.C. Power (Eds.), *Character psychology and education*, University of Notre Dame Press, pp. 121-139.
  25. Shields, D.L.; Bredemeier, B.L.; LaVoi, N.M.; Power, F.C. (2005). "The sport behavior of youth, parents and coaches", *Journal of Research in Character Education*, 3(1), pp. 43-59.
  26. Simon, R.L. (2001). "Sports, Relativism and Moral Education", *Sport and Education*, 15-27.
  27. Stephens, D.E. (2001). "Predictors of aggressive tendencies in girls' basketball: an examination of beginning and advanced participants in a summer skills camp", *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 72, 257-266.
  28. Stevenson, M.J. (1998). *Measuring the cognitive moral reasoning of collegiate student-athletes*, Unpublished doctoral dissertation, University of Idaho.
  29. Stornes, T. (2001). "Sportspersonship in elite sports: On the effects of personal and environmental factors on the display of sportspersonship among elite male handball players", *European Physical Education Review*, 7(3), 283-304.
  30. Stoll, S.K. (1995). "A comparison of moral reasoning scores of general students to student athletes in Division I and Division III NCAA member collegiate institutions", *Research Quarterly for Exercise and Sport*, v.66, n.1, A-81.
  31. Treasure, D.C.; Carpenter, P.J. & Power, K.T.D. (2000). "Relationship between achievement goal orientations and the perceived purposes of playing rugby union for professional and amateur players", *Journal of Sport Sciences*, 18, 571-577.
  32. Tsai, Eva.; Fung, Lena (2007). "Sportspersonship in youth basketball and volleyball players", *Athletic Insight*, 5(6).
  33. Vallerand, R.J.; Briere, N.M.; Blanchard, C. & Provencher, P. (1997). "Development and validation of the multidimensional sportspersonship orientation scale", *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(1), 197-206.
  34. Vallerand, R.J. & Losier, G.F. (1994). "Self-determined motivation and sportspersonship orientations", *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16, 229-245.
  35. Vallerand, R.J.; Deshaies, P.; Cuerrier, J.P.; Briere, N.M. & Pelletier, L.G. (1996). "Toward a multidimensional definition of sportspersonship", *Journal of Applied Sport Psychology*, 8, 123-135.
  36. Weiss, M.R. & Bredemeier, B.J. (1990). "Moral development in sport", *Exercise and Sport Science Reviews*, 18, 331-378.